

Hullámvasúton az üdülőkörzetek munkaerőpiaca

Térségi és ágazati folyamatok a járvány miatti foglalkoztatás-visszaesésben

Bár a járvány miatti tavaszi leépítéseket követően júniusban végre elindult a hazai foglalkoztatás bővülése, azonban az egyes ágazatok és térségek között nagy eltérések vannak azzal kapcsolatban, hogy milyen mélyről és milyen gyorsan indult meg a fellendülés. A fejlettebb térségekben és az üdülőkörzetekben gyorsabb volt a létszámleépítés, majd a fellendülés is, mint az elmaradottabb járásokban. A turizmusnak leginkább kitett térségek nagyon komoly foglalkoztatási hullámzásokat éltek meg az év első felében. Mivel úgy tűnik, hogy a nyáron megindult foglalkoztatás-bővülést erős szezonális körülmények (turizmus, nyári mezőgazdasági munkák) is támogatják, ezért nem lélegezhetünk még fel, és ősszel – különösen, ha a járvány miatt esetlegesen ismét átfogó korlátozásokat kell bevezetni – még további nehéz hónapokat élhet meg a magyar munkaerőpiac. A HÉTFA Kutatóintézet szakértői legújabb elemzésükben a NAV-hoz benyújtott vállalati létszámadatok alapján vizsgálják a foglalkoztatás változásának területi és ágazati mintázatait.¹

A koronavírus-járvány gazdasági következményeinek egyik legnagyobb figyelmet kapott és legnehezebben megválaszolható kérdése, hogy hány ember és milyen hosszú ideig veszíti el a munkáját. Az álláshelyek csökkenésének üteme nem csak arra a több tízezer emberre van hatással, akik munkanélkülivé válnak, hanem a gazdasági folyamatokat is jelzi, és a várható lakossági fogyasztási trendeket is befolyásolja.

A látszólag egyszerű kérdés megválaszolása azonban számos nehézségbe ütközik. Nem véletlen, hogy az ILO is csupán becsléseket fogalmaz meg, és sokszor eltérő, akár egymásnak ellentmondó adatokkal és nyilatkozatokkal találkozunk a megszűnő állások kapcsán. A különböző statisztikai adatok ugyanis egymással nehezen összehasonlítható módszertannal dolgoznak, a munkaerőpiac különböző szeleteire látnak rá és más-más pillanatban is látják az állásvesztés folyamatát, így gyakran eltérő üzeneteket kommunikálnak arról, hogy mekkora elbocsátási hullám indult meg hazánkban. Például a KSH által publikált negyedéves [Munkaerő-felmérés](#) lakossági kérdőíves módszerrel gyűjt adatokat arról, hogy a kérdezettek végeztek-e fizetett munkát a kérdezést megelőző héten. A [KSH adminisztratív adatokra](#) támaszkodó számai a NAV adatai alapján havi szinten állnak rendelkezésre a legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások átlagos állományi létszámáról. Ezt egészítik ki a költségvetési szervek, a legnagyobb nonprofit szervezetek és a közfoglalkoztatottak adatai, de a kisebb nonprofit szervezetek, egyéni és mikro vállalkozások adatai hiányoznak belőle. Míg az [NFSZ álláskereső statisztikájában](#) azok jelennek meg, akik már regisztrációjukat is kérték álláskeresőként. Emellett több kutatóintézet is készített kérdőíves adatfelvételt különböző kérdezetti körökben. Ezek az adatok eltérő pillanatban, irányokból és helyzetben fogják meg a megszűnő álláshelyeket vagy az állásvesztés mértékét, ezért számaik nem egyeznek, nem is egyezhetnek.

¹ Készítette: Balás Gábor, Koltai Luca, Lőcsei Hajnalka, Szabó Tamás (HÉTFA Kutatóintézet).

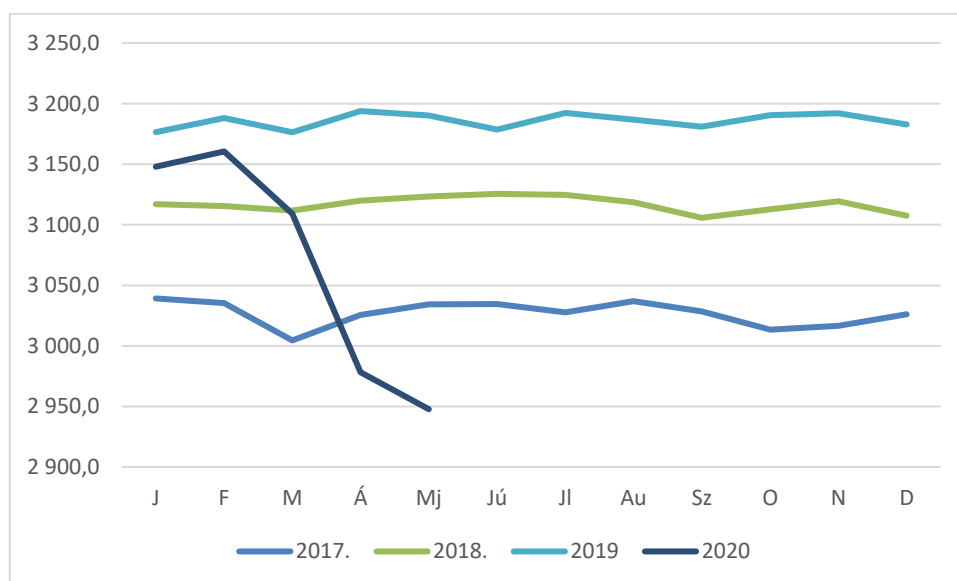
A HÉTFA Kutatóintézet a válság első négy hónapjának munkahelyekre gyakorolt hatását a gazdálkodó és nonprofit szervezetek február és június közötti havi átlagos foglalkoztatotti létszámát tartalmazó NAV adatok elemzésével vizsgálta. Az elemzés a gazdálkodó szervezetekre, a nonprofit szervezetekre és az egyéni vállalkozók teljességére vonatkozik, a közsféra foglalkoztatási változásait nem tükrözi. (A közsféra foglalkoztatotti létszámait kevésbé befolyásolta a járványhelyzet.) Vizsgálatunk célja, hogy trendjeiben mutassa meg az álláshelyek változásának ágazati és területi mintázatát.

Míg a kérdőíves módszeren alapuló Munkaerő-felmérés szerint 2020 első negyedében az országban 3 944 ezren voltak foglalkoztatottak, és további több mint félmillióan vállalkozóként (társas vagy egyéni) tevékenykedtek, a KSH adminisztratív adatszolgáltatáson alapuló adatbázisában 2020 februárjában 3 161 ezer munkavállaló szerepelt (közfoglalkoztatottakkal). A HÉTFA által a NAV adatai alapján képzett adatbázisban ugyanebben az időszakban 3 191 ezer fő foglalkoztatottról (vagy önfoglalkoztató egyéni vállalkozóról) volt adatunk. Miután a két hasonló módszertanú adatsorban szereplő foglalkoztatottak száma, megoszlása közel azonos, nem feltételezünk szisztematikus torzítást a két adatfelvétel között és egymást kiegészítve használjuk az adatbázisok eredményét.

Március még csak a válság előszele volt, de áprilisban és májusban már látványos volt az álláshelyek megszűnése

A [KSH adminisztratív adatgyűjtése](#) alapján a foglalkoztatottak számának havi alakulása ingadozik az éven belül. Míg a március hagyományosan az egyik legalacsonyabb foglalkoztatással járó hónap, addig április az egyik legnagyobb növekedésű; május kisebb mértékben, de továbbra is jellemzően a létszámbővülés hónapja volt 2017-2019 között.

1. ábra, A foglalkoztatottak számának változása

Forrás: KSH, https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli001d.html

Idén márciusban a KSH adatai alapján 1,6%-os volt az alkalmazottak számának visszaesése, ami már előre jelezte a kialakuló válságot (például még 2017-ben is csak 1% volt). Különösen jelentős ez a visszaesés, ha azt is figyelembe vesszük, hogy sok munkáltató feltehetően csak március közepén, az iskolák bezárása és a kijárási korlátozások kihirdetését követően szembesült azzal, hogy a válság az ő cégére is hatással lehet. Ezért a márciusi foglalkoztatási létszámok csökkenése még csak azok döntését mutatta, akik már februárban észlelték a válságot és erre gyorsan reagáltak is. A tervezett felvételek elhalasztása vagy a gyorsan felmondható szerződések (pl. lejárási határozott idejű szerződések vagy próbaidő alatt álló munkavállalók) lezárása csökkentette a foglalkoztatotti létszámot.

Az áprilisi visszaesés viszont már egy jelentősebb elbocsátást mutat, különösen mivel ez a hónap hagyományosan a létszám-bővülések hónapja, amikor a foglalkoztatottak létszáma eléri, illetve meg is haladja a februárit. Áprilisban már **4%-kal, 130 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma** a KSH szerint. Májusban lassult a trend, de még mindig 30 ezer fős visszaesést tapasztalhattunk.

Az idei évben február és május között megszűnt 212 ezer álláshelyet nyugodtan betudhatjuk a koronavírus foglalkoztatási következményének. Pontosabban annak alsó értékének, hiszen a KSH ezen statisztikája nem lát rá az öt fő alatti foglalkoztatókra és az egyéni vállalkozókra. Az eltűnt munkahelyek döntő többsége a vállalkozásoknál szűnt meg, a költségvetési szektorban közel 4 ezer fővel, a nonprofit szervezetekben 3 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma, míg a közfoglalkoztatottak száma 8 ezer fővel esett vissza február és május között.

Mivel az év elején még 2020-ra is erőteljes (3-4% közötti) gazdasági növekedést prognosztizáltak a különböző előrejelzések, így feltehetően egy COVID mentes időszakban májusra az előző évinél jó pár tízezer fővel magasabb foglalkoztatást mérhettünk volna. Az, hogy a tavaly májusi foglalkoztatási létszámokhoz képest 242 ezer fővel dolgoznak kevesebben 2020-ban, még mindig inkább alábecsli a járványi miatt a foglalkoztatotti létszám-ban látott visszaesést. A KSH jelen írás készítésekor még nem közölte a júniusra vonatkozó alkalmazotti létszámadatait, de a NAV adatai alapján készített elemzésünk szerint és a MEF negyedéves gyorstájékoztatója alapján is úgy tűnik, hogy a trend júniusra megfordult és a nyár kezdetével megindult a munkahelyek számának lassú bővülése.

A foglalkoztatottak számának alakulását a továbbiakban a HÉTFA által a NAV-nak benyújtott létszámadatakból összeállított adatbázis segítségével elemezzük. Ebben az adatbázisban a gazdálkodó szervezetek és az egyéni vállalkozók havi foglalkoztatotti létszáma szerepel. Bár ennek az adatbázisnak a létszám adatai eltérnek a KSH intézményi adataitól (már csak a vizsgált szervezetek eltérő köre miatt is), de a két adatbázis májusig hasonló trendeket mutat.

A turizmusban érintett kisvállalkozások és a munkaerőközvetítő cégek reagáltak a leggyorsabban

Valószínűleg keveseknek okoz meglepetést, hogy **a turizmusban érintett cégek reagáltak legkorábban és a legnagyobb mértékben** a válságra, és a nyár kezdetével ennek a területnek a bővülése indult meg leggyorsabban. Az elbocsátási hullám azonban márciusban és áprilisban is kitartott. A szektor korai és erőteljes érintettsége, valamint [az elterjedt rugalmas foglalkoztatási formák](#) alapján ez várható is volt.

Az elbocsátás mértéke ugyanakkor egészen radikális leállást mutat a tavaszi hónapokban. **A szektor két hónap alatt megvált alkalmazottai 22%-ától** (közel 30 ezer embertől), de már márciusban is 12%-kal kevesebb alkalmazottja volt, mint egy hónappal korábban. Ez a létszámvisszaesés még ijesztőbbnek tűnik, ha belegondolunk, hogy március és április, a március 15-i hosszú hétvégével, húsvétal és az iskolai tavaszi szünettel általában már egy bővülő foglalkoztatási időszakot jelent a turizmusban. Májusban szinte megállt a szektorban a munkahelyek csökkenése, majd a június már emelkedést jelzett, 6%-kal nőtt a foglalkoztatottjainak a száma.

Ugyancsak súlyosan érintett cégcsoport volt **a személyi szolgáltatások köre**: ebben az ágazatban májusig 11%-kal csökkent a foglalkoztatottak száma. Ezen a területen számos olyan szolgáltatás található (például szépségápolás, mosoda, masszázs, fitness), amelyek ellehetetlenültek a lezárás ideje alatt. A korlátozások feloldása után májusban megállt a foglalkoztatottak számának csökkenése, majd júniusban itt is bővülés következett be.

Az adminisztratív szolgáltatások súlya a megszűnt álláshelyek körében talán kevésbé várt adat (14%), de ide tartoznak **a munkaerő-közvetítő és -kölcsonzó cégek** is, ahol **több mint 11 ezer munkahely szűnt meg február és május között**; azonban a létszámcsökkenés itt is megtorpant júniusban. A válság súlyosabban érinthette tehát a kölcsönzött munkaerőt, az ilyen típusú szerződéssel dolgozók munkaügyi védettsége most is alacsonyabbnak bizonyult.

A három legnagyobb foglalkoztató szektor mintázata nagyon hasonló képet mutat. A kereskedelem és gépjármű-javítás, a feldolgozóipar és a szállítmányozás, raktározás területén **a foglalkoztatottak száma 5%-al csökkent májusig**, a visszaesés első sorban az áprilisi hónapban következett be. **Mindhárom szektorban elenyésző bővülést tapasztaltunk júniusban**. E területekhez hasonló mintázata volt a kreatív és művészeti területen dolgozó vállalkozások foglalkoztatási adatainak is.

Nem meglepő módon a közszolgáltatási terület (oktatás, egészségügy, szociális ellátás), a közmű szektor, valamint a kijárási korlátozásoktól kevésbé függő bányászat és mezőgazdaság bizonyult leginkább válságállóknak ezekben a hónapokban. A járvány okozta gazdasági leállás sajátossága folytán a szűkebben vett IKT ágazatban működő vállalkozások foglalkoztatotti körében sem történt jelentős változás.

2. ábra, A foglalkoztatottak számának alakulása az egyes nemzetgazdasági ágazatokban, 2020 februárhoz képest

	A foglalkoztatás változása februárhoz képest					Foglalkoztatotti létszám 2020 február (ezer fő)
	Február	Március	Április	Május	Június	
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	100%	88%	78%	78%	83%	131
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	100%	95%	90%	86%	86%	193
Közösségi és egyéb személyes szolgáltatás	100%	95%	91%	89%	90%	51
Bányászat	100%	101%	101%	95%	95%	4
Feldolgozóipar	100%	99%	96%	95%	95%	723
Kereskedelem, javítás	100%	98%	95%	94%	95%	503
Szállítás, raktározás, posta, információ, kommunikáció	100%	99%	96%	95%	95%	320
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	100%	98%	96%	95%	96%	54
Szakmai szolgáltatás, ingatlanügyletek, pénzügyi közvetítés	100%	99%	97%	96%	96%	258
Építőipar	100%	98%	97%	96%	97%	192
Oktatás	100%	100%	99%	98%	98%	239
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	100%	100%	100%	98%	98%	170
Egészségügyi, szociális ellátás	100%	99%	98%	98%	98%	198
Mezőgazdaság, vad-, erdő- és halgazdálkodás	100%	100%	99%	99%	100%	85
Energia, gáz, vízellátás	100%	100%	99%	99%	100%	68
Összesen	100%	98%	96%	95%	95%	3136

Forrás: A Céginformáció Kft és NAV adatai alapján HÉTFA szerkesztés

Úgy tűnik tehát, hogy azokban a szektorokban indult meg júniusban a létszámbővülés, amelyekben a válság első két hónapjában leginkább visszaesett a foglalkoztatás.

A kisvállalkozásoknál nagyobb és gyorsabb volt az elbocsátás, de a júniusi létszámbővülésből is ők vették ki leginkább a részüket

A vállalkozásokat méret szerint vizsgálva azt vártuk, hogy a nagyobb cégek gyorsabban érzékelik a gazdasági helyzet változását és gyorsabban reagálnak, de hosszabb távon a tőkeszegényebb kisebb cégek élnek meg rosszabbul a visszaesést. Várakozásunk csak részben igazolódott. **A leggyorsabban az 50 fő alatti cégek létszáma csökkent, ők reagáltak márciusban a legerőteljesebben a válságra, de áprilisra már közülük is a legsérülékenyebb 5 fő alatti mikrovállalkozások létszáma csökkent a legnagyobb mértékben, és ez a kép májusban sem változott. A legnagyobb létszámcsökkenést az egyéni vállalkozóknál láttunk, akiknél áprilisra 12,8%-kal esett vissza a foglalkoztatás.** Ezt a vállalkozási formát volt a legkönnyebb felfüggeszteni, különösen abban az esetben, ha az egyéni vállalkozó

kizárólag önfoglalkoztató volt. A májusi stagnálást követően ebben a csoportban csak mérsékelt létszámnövekedést tapasztaltunk júniusban, amikor is a februári létszámnál még mindig 10,4%-kal kisebb volt a csoport foglalkoztatása.

A nagyobb cégek kevésbé bocsátották el foglalkoztatottaikat. Áprilisban és májusban már határozottan megnőtt ebben a körben is az elbocsátottak száma, de lényegesen alatta maradt a kisebb szervezetekben érzékelhető aránynak. Sok nagyobb cég esetében a munkaszerződéseik rugalmatlansága nem tette lehetővé a gyors elbocsátást, emellett, ahogyan korábban is említettük, sok helyen a kölcsönzött munkavállalóktól váltak meg első körben. De az is valószínű, hogy sok nagyobb szervezet rendelkezik jelentősebb tartalékkal, amely lehetővé tette a munkavállalók megtartását. A 100 legtöbb munkavállalót elbocsátó cég összesen több mint 23 ezer főt épített le májusig, ennek a létszámnak közel felét a munkaerő közvetítő/kölcsönző cégek tették ki. **Június folyamán a megkezdődött enyhe létszámbővülés általánossá vált szinte minden vállalkozásméretnél. Kizárólag a 250 fő feletti nagy foglalkoztatók munkavállalói létszáma csökkent valamelyest továbbra is.**

3. ábra, A foglalkoztatottak számának alakulása a vállalkozás mérete szerint

A vállalkozás mérete	Létszámváltozás 2020 februárhoz képest				2020 február (ezer fő)
	Március	Április	Május	Június	
1-5	96,2%	91,8%	91,6%	92,8%	435,4
6-10	96,3%	92,7%	92,0%	93,1%	242,5
11-50	96,2%	92,9%	91,9%	92,8%	649,4
51-250	98,0%	95,9%	95,3%	95,6%	607,3
251+	99,8%	98,9%	97,9%	97,8%	1 254,7
Összesen	98,2%	95,9%	95,1%	95,7%	3 189,6

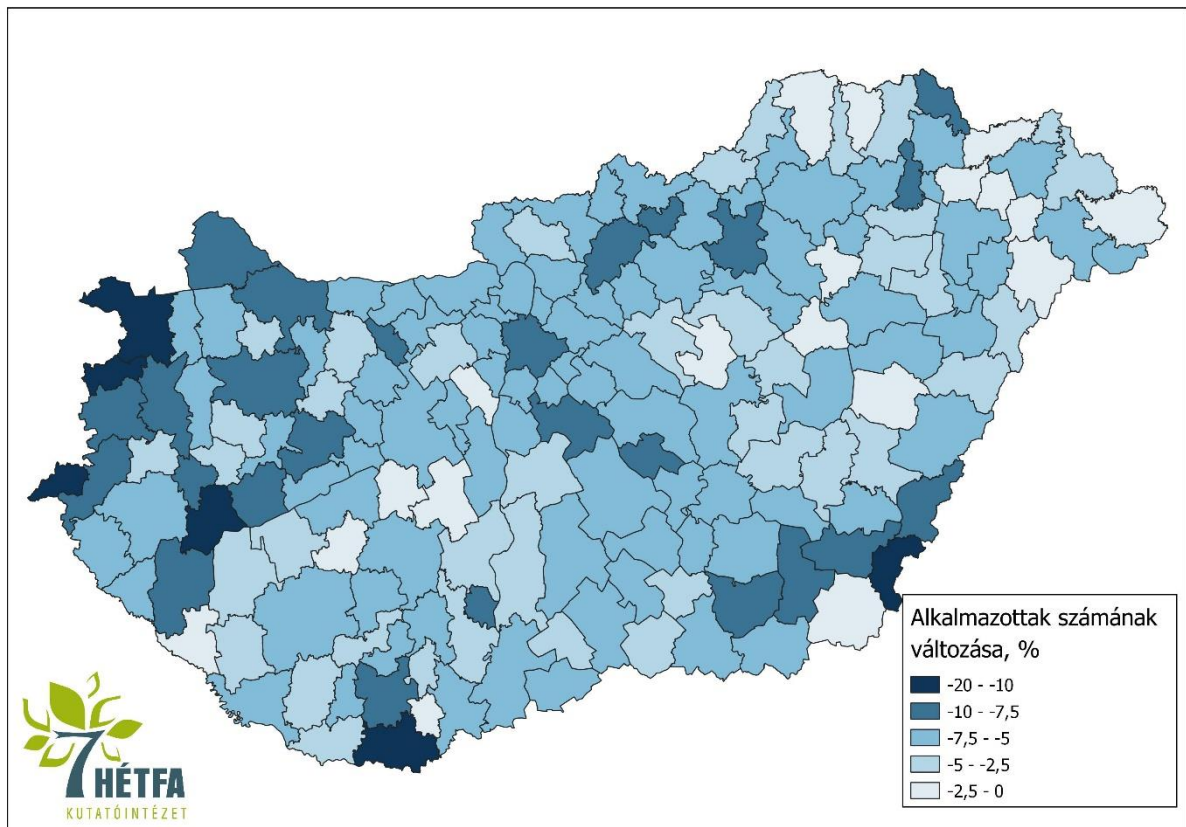
Forrás: Céginformáció Kft és NAV alapján HÉTFA szerkesztés

A turizmusban érintett és a fejlett munkaerőpiaccal rendelkező nyugat-magyarországi járásokban szűnt meg eleinte a legtöbb munkahely, de a visszapattanás is itt volt a leggyorsabb

Azt is megvizsgáltuk, hogy mely hazai térségekben volt a legerőteljesebb az álláshelyek csökkenése, valamint mely térségekben indult meg az elmúlt hónapban a létszámbővülés. Mivel adatainkban a cégek székhely szerint szerepelnek, ezért az állások megszűnésének területi eloszlását az 50 fő alatti vállalkozásokra szűkítettük, feltételezve, hogy ezen cégeknél kevesebb eltérés tapasztalható a székhely és a telephely között, így jobban mutatják majd az álláshelyek megszűnésének területi mintázatait. A legfeljebb 50 főt foglalkoztató vállalkozások februárban 1.327 ezer főt alkalmaztak, ez a teljes alkalmazotti létszám kb. 42%-a. Amint azt a korábbi bekezdésekben bemutattuk, a kisebb vállalkozásoknál jelentősebb volt a létszámváltozás, mint a nagyobbaknál, így ezzel a szűkítéssel feltehetően megragadhatóak maradtak a foglalkoztatások komplexebb területi változásai. Ugyanakkor a változásokat szemléltető térképeken nem fognak látszani azok az átalakulások, melyek a hírekben leginkább megjelennek, vagyis amikor egy, a térséget meghatározó nagyfoglalkoztató mond fel alkalmazottai jelentős részének.

Amint láttuk, a **foglalkoztatási visszaesés csúcsa áprilisra esett**: ebben a hónapban minden járásban csökkent az alkalmazottak száma. **A legsérülékenyebb térségek közé tartoztak a Szentgotthárdi, a Keszthelyi, a Gyulai, a Siklói, a Soproni és a Kőszegi járások, ahol az alkalmazottak több mint 10%-a „eltűnt”**. A válság azonnal jelentkezett a turisztikai térségek mellett az ország északnyugati részén és a fővárosban is. Ebben a szakaszban kevésbé sérülékenynek bizonyultak az elmaradottabb térségek az ország északkeleti részében.

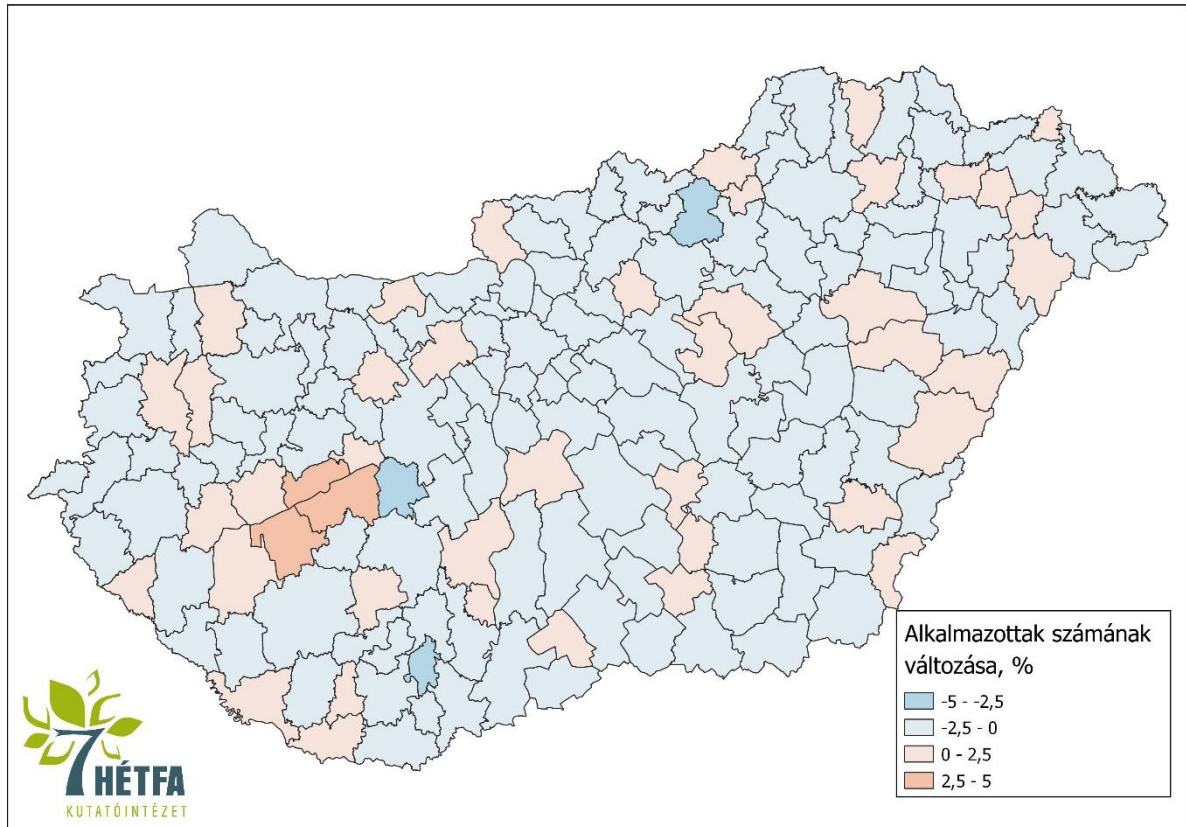
4. ábra: A legfeljebb 50 főt foglalkoztató vállalkozások alkalmazotti létszámváltozása, 2020.február-április (%)

Forrás: A Céginformáció Kft és NAV adatai alapján HÉTFA szerkesztés

Májusban fordulat következett be: a leépítés már nem volt általános, nem minden térségre volt jellemző, **44 járásban pedig már bővült is a kisebb vállalkozások alkalmazottainak száma**. A legnagyobb növekményt három Balaton környéki járás könyvelheti el (Siófoki, Fonyódi, Balatonfüredi), de a top 10-ben szerepel a Tapolcai és a Balatonalmádi járás is.

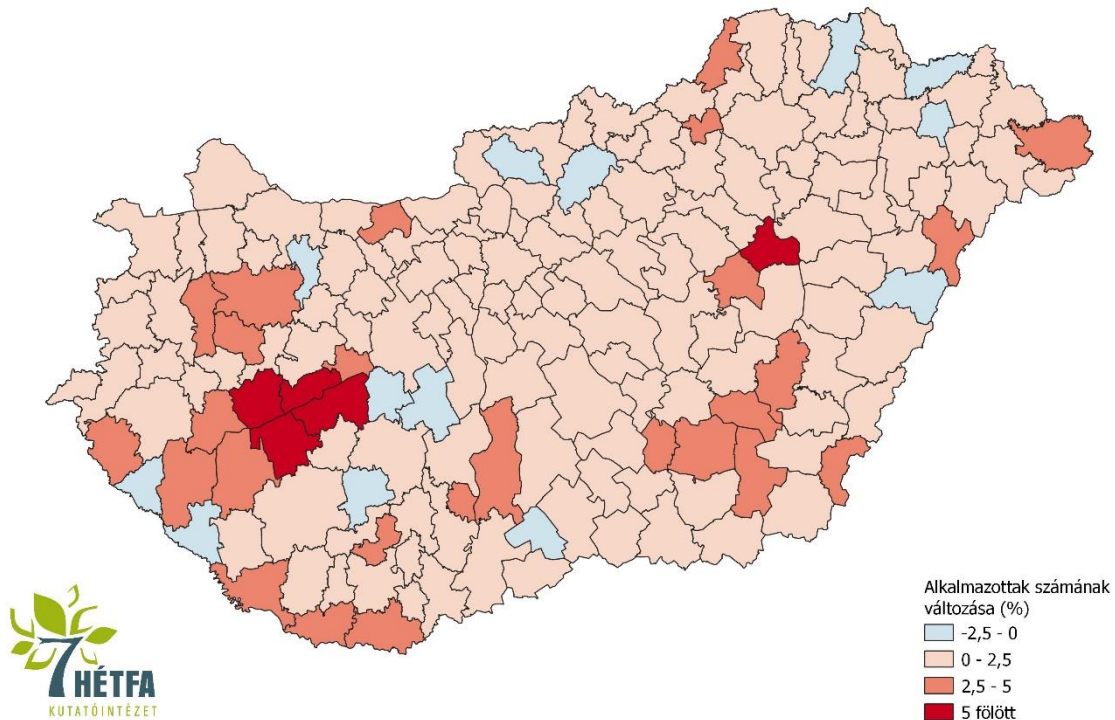
5. ábra: A legfeljebb 50 főt foglalkoztató vállalkozások alkalmazotti létszámváltozása, 2020.április-május (%)

Forrás: A Céginformáció Kft és NAV adatai alapján HÉTFA szerkesztés

Júniusban már szinte az egész országban növekedett a foglalkoztatottak száma. A legnagyobb növekményt továbbra is a Balaton környékén figyelhetjük meg, a már májusban is a legsikeresebbek közt lévő öt balatoni járás mellé a Keszthelyi járás is felzárkózott. A foglalkoztatás már csak 12 járásban csökkent, közülük a legrosszabb helyzetben a Letenyei, a Cigándi, a Jánoshalmi, az Enyingi és a Kemecei járás volt, vagyis éppen azon elmaradott térségek, amelyek a leépítés első nagy hullámában kisebb veszteségeket szenvedtek el.

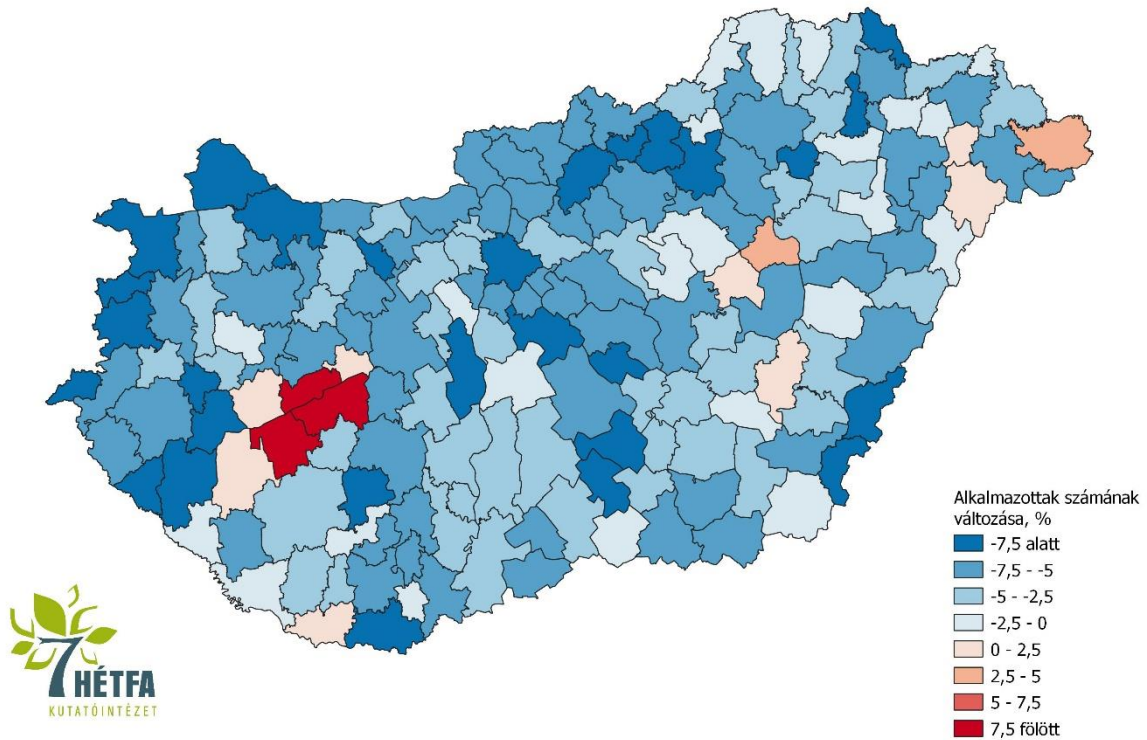
6. ábra: A legfeljebb 50 főt foglalkoztató vállalkozások alkalmazotti létszámváltozása, 2020. május-június (%)

Forrás: A Céginformáció Kft és NAV adatai alapján HÉTFA szerkesztés

A foglalkoztatás mértéke a júniusi létszám bővülések ellenére a legtöbb járásban még mindig a februári szint alatt maradt. Elsősorban a Balaton és a Tisza-tó környéki járások tudták ledolgozni a hátrányukat, illetve azok a térségek, ahol a mezőgazdasági nyári idénymunkák létszámigénye megnövekedett. A járvány elején leginkább visszaeső fejlettebb térségek munkaerőpiaca - a nagyobb júniusi foglalkoztatásbővülés ellenére - továbbra is jelentős lemaradásban van a februári értékekhez képest.

7. ábra: A legfeljebb 50 főt foglalkoztató vállalkozások alkalmazotti létszámváltozása, 2020. február -június (%)

Összefoglalva úgy tűnik, hogy a foglalkoztatotti létszám alakulása a járvány időszakában mind ágazat, mind méret, mind terület szerint hasonló mintázatokat mutat: **a leépítésben leggyorsabban reagálók júniusra már kezdenek magukra találni, míg a lassabb leépítésbe kezdők a munkahelyteremtési fordulatba is csak később kapcsolódnak be.** Egyelőre tehát a foglalkoztatási folyamatok egy gyorsított felvételnél a 2007-es válság lefolyását tükrözik vissza, jelentős mértékben megszínezve a turizmus kiemelkedő szerepével, ahol az ágazat foglalkoztatási visszaesése, majd fellendülése jelentős hullámvasútra tudta felültetni a belföldi turizmus által érintett térségeket. Mivel **úgy tűnik, hogy a nyáron megindult foglalkoztatás-bővülést erős szezonális körülmények** (turizmus, nyári mezőgazdasági munkák) is **támogatják, ezért** nem lélegezhetünk még fel, és **ősszel – különösen, ha a járvány miatt esetlegesen ismét átfogó korlátozásokat kell bevezetni – még további nehéz hónapokat élhet meg a magyar munkaerőpiac.**